

Eesti Rahvusfondi aastakoosoleku materjalid nr.1

EESTI RAHVUSFONDI TEGEVUSARUANNE

1946.a. augustist kuni 30.aprillini 1947.

I. ORGANID JA ORGANISATSIOON.

1. Asutamiskäik. Eesti Rahvusfond kasvas välja 1946.a. suvel Balti Humanitaarse Ühingu Eesti sektsiooni poolt algatatud ja kokku kutsutud nõupidamistest meie maa, rahva ja meie probleemide tutvustamiseks välismaal. Juba 13.mail 1946 peetud suuremal nõupidamisel valiti esialgne korraldav toimikond kogu aktsiooni ettevalmistamiseks. Sellesse töötoimikonda kuulusid tookord järgmised isikud: min. A. Rei, min. H. Laretei, prof. H. Perlitz, min. A. Varma, toimetajad O. Mänd, E.V. Saks, I. Rebane ja A. Horm, prof. N. Kaasik, prof. E. Blumfeldt, dr.med. G. Martinoff, mag. R. Kiviranna, mag. H. Rajamaa, ja adv. J. Tiitso. Organiseerivad ettevalmistustööd kestsid kogu 1946.a. suve. 23.aug.1946.a. astus kokku Eesti rahvusfondi asutav Nõukogu, mis vastu võttis Eesti rahvusfondi esialgse statuudi, kindlaks määras aktsiooni ja tegevuse alused ja valis vastavad organid, mis töötasid kogu aruandeperioodil.

2. Üldkogu. Eesti Rahvusfondi asutavasse Nõukokku kuulus 179 isikut, kes alla kirjutasid ka vastavale Eesti Rahvusfondi üleskutsele. Neist oli Rootsist 150 ja väljaspoolt Rootsit 29 isikut. Aruandeaastal on Eesti Rahvusfondi Nõukogu - mis uue põhikirja kohaselt kannab nüüd nimetust Üldkogu - pidevalt kasvanud. Kui asutav Nõukogu kandis küllalt juhuslikku ilmet, siis nüüd on järkjärgult sellesse juurde tulnud palju uusi Eesti Rahvusfondi aktiivseid kaastöötajaid ja toetajaid. Aasta kestel on Eesti Rahvusfondi Üldkogusse juurede tulnud 245, neist Rootsist 211 ja väljastpoolt 34. Kokku kuulub Eesti Rahvusfondi Üldkogusse praegu 423 isikut, neist Rootsist 362 liiget ja väljastpoolt Rootsit 61 liiget. Eesti Rahvusfondi Üldkogusse kuulub arvukalt meie kultuurilise, poliitilise ja kõigi teiste ühiskondlike alade esindajaid, mis annab Eesti rahvusfondile avara ja mitmekülgse koostöölise aluse. Üldkogu täiendub pidevalt. Kuna Eesti Rahvusfondi Üldkogu liikmeist suurem osa asub väljaspool Stockholmi, on täiendatud põhikirjas ette nähtud Eesti Rahvusfondi Asemike Kogu loomise võimalus.

3. Juhatus. Eesti Rahvusfondi asutaval koosolekul 23. aug. 1946.a. valiti Eesti Rahvusfondi juhatusse isikud: min. A. Rei, min. H. Laretei, prof. H. Perlitz, mag. R. Kiviranna, toimetajad O. Mänd, E.V. Saks, U. Tamm, I. Rebane, A. Horm, dr.med. G. Martinoff, min. A. Varma, dir. A. Keinart, adv. J. Tiitso, atasee A. Linkhorst, mag. I. Talve, kirjanik A. Mälk, R. Penno, dr.med. K. Kook, stud. I. Mikiver ja mag. E. Laid. Aruandeaastal lahkusid juhatuselt I. Talve ja I. Mikiver, keda asendasid kandidaadid J. Klesment ja L. Kriisa.

Eesti Rahvusfondi esimeesteks olid: min. A. Rei, min. H. Laretei ja prof. H. Perlitz, kes presideerisid kordamööda; laekuriks: G. Martinoff ja peasekretäriks: A. Horm. Juhatus pidas tegevus-

perioodil 20 koosolekut. Kogu Eesti Rahvusfondi töö kavandamine ja teostamine juhatuses toimus 4 toimkonnas, kus kõik küsimused üksikasjalikult läbi töötati, enne kui need tulid kinnitamisele juhatuse üldkogus. Selliste juhatuse toimkondadena töötasid:

a) Kirjastustoimikond koosseisus: A. Rei, H. Laretei, H. Perlitz, A. Horm, A. Varma, K. Penno. Toimikonna sekretäriks oli E. Laid. Toimikond pidas tegevusperioodil 15 koosolekut.

b) Informatsiooni- ja propagandatoimikond koosseisus: O. Mänd, E.V. Saks, U. Tamm, K. Kiviranna. Toimikonna sekretäriks oli I. Kebane. Toimikond on pidanud 3 koosolekut.

c) Aktsioonitoimikond koosseisus: K. Kiviranna, A. Mälk, K. Kook, G. Martinoff, J. Klesment, L. Kriisa, A. Linkhorst. Toimikonna sekretäriks oli J. Tiitso. Toimikond on pidanud 11 koosolekut.

d) Kassatoimikond koosseisus: A. Reinart, K. Kook. Toimikonna sekretäriks oli G. Martinoff. Kassatoimikond on oma koosolekud pidanud koos finantstoimikonnaga.

Lesti Rahvusfondi esimehed koos peasekretäri, laekuri ja toimikondade sekretäridega moodustasid Eesti Rahvusfondi sekretariaadi, mis on lahendanud jooksvaid tööküsimusi. Juhatus töötas väljatöötatud kodukorra alusel.

Kogu Lesti Rahvusfondi juhtis ja teostav töö on seni toimunud tasuta. Eriti sekretariaadi osas on see töö kasvanud kuust kuusse ja võtnud viimasel ajal ulatuse, mida vaevalt varem arvestada võidi. Ekspedeerimistööde ja tehniliste tööde teostamiseks on tulnud rakendada ajutisi lisatööjõudusid. Näib olevat vältimatu, et Lesti Rahvusfondi tulevased organid peavad Eesti rahvusfondi büroo ümber organiseerima ja rakendama vältimatuks osutunud tehnilisi tööjõudusid. Selleks on vastavad summad eelarves ette nähtud.

4. Finantstoimikond. Eesti Rahvusfondi finantstoimikond on üldkogu poolt valitav organ. Siia kuulusid aruandeaastal: laevandustegelane A. Nurmiste, agr. A. Ekbaum, kapten T. Vomba, B. Sergo ja dir. A. Ostrat. Finantstoimikonna ülesannetesse kuulus kontroll Eesti Rahvusfondi laekunud summade üle, kontroll arvepidamise üle ja juhatuse poolt näakskiidetud kuludokumentide kinnitamine ja vastavate summade väljakirjutamine postgirolt. Eesti Rahvusfondi rahaline asjaajamine toimus vastava väljatöötatud kindla rahalise asjaajamise korra alusel.

Finantstoimikond pidas aruandeperioodil 10 koosolekut.

5. Revisjonikomisjon. Siia kuulusid aruandeaastal: A. Margiste, A. Jürine ja J. Lehtman. Komisjon on revideerinud Eesti Rahvusfondi arvepidamist kahes osas: seisuga 31.12.1946 ja seisuga 30.4.1947. Juhatus otsusega on Eesti Rahvusfondi aruandeaastaks võetud kalendriaasta.

6. Eesti Rahvusfondi toimikonnad ja usaldusmehed Rootsis. Eesti Rahvusfondi korjandus on toimunud möödunud tegevusaastal oluliselt Eesti Rahvusfondi kohapealsete toimikondade ja usaldusmeeste kaudu, kes selles osas on teinud hinnatava ja tänuväärse töö. Eesti Rahvusfondi suure organisatoorse võrgu loomine on võtnud aega ja see ei ole veel praegugi välja kujunenud.

Eesti Rahvusfondi toimkonnad töötavad praegu järgmistes keskustes: Alingsas, Göteborg, Halmstad, Huskvarna toimikond, mis haarab ka Jönköpingi, Norranhammarit ja Mullsjöd, Löuna-Rootsi toimikond, mis haarab Malmöhus ja Kristianstadi lääne ja Olofsbergi linna Blekinge läänist keskustega nagu Lund, Malmö, Kristianstad, Trelleborg, edasi toimkonnad Norrköpingis, Olofströmis ja Västervikis. Borasis on täitnud toimikonna ülesandeid kohalik Eesti Selts.

Eesti Rahvusfondi usaldusmehed töötavad praegu järgmistes keskustes: Eslöv, Eskilstuna, Gävle, Hallstahammar, Hälsingborg, Skene, Tranås, Uppsala, Växjö, Västerås, Akers Styckebruk, Byvalla, Fiskeby, Kristianstad, Ornsköldsvik, Oskarshamn, Uddevalla, Nybro, Broby, Blikstorp, Kärrgruvan, Källö-Knippla, Kumla, Lerum, Lund, Linköping, Mariestad, Märsta, Simrishamn, Södertälje, Strängnäs, Umeå, Ystad, Älmhult, Örebro, Östrand.

Eesti rahvusfondi kaastöölisi leidub ka arvukalt teistegi eestlaste keskustes. Siiski on vajalik Eesti rahvusfondi usaldusmeeste võrku veelgi oluliselt laiendada.

7. Eesti Rahvusfond väljaspool Rootsit.

A. Eesti Rahvusfond Saksamaal. Eesti Rahvusfondi osakonnad on nüüd organiseeritud ja töötavad kõigis kolmes okupatsioonitsoonis:

a) Inglise tsoonis töötab Eesti Rahvusfondi osakond Oldenburgi eesti laagrite komitee juures A. Raamat'u juhtimisel.

b) USA tsoonis: Eesti rahvusfondi juhatusse kuuluvad praegu: prof. A. Inno (esimees), H. Raudsepp (abiesimees), Mall Jürma (sekretär), L. Kuus (laekur, kultuurfondi juhataja).

c) Prantsuse tsoonis: Eesti rahvusfondi toimikond: adv. E. Anderson (esimees), V. Kõresaar (peasekretär), liikmed R. Allmann, E. Aunapuu, E. Heinsoo, V. Kangro, A. Kärna, A. Meikop, E. Omri, V. Onton, V. Ormiste, R. Paddrik, M. Päss, A. Rannit.

B. Eesti Rahvusfondi toimkonnad ja usaldusmehed teistes mandes:

a) Taanis: saatkonnanounik A. Koern (esimees), H. Rebane (sekretär);

b) Inglismaal: esindaja-sekretär: dr. E. Aruja, kaastöölised: prof. A. Oras, A. Torma, E. Jakobson, V. Raud;

c) USA: New York: J. Kiv, K.R. Pusta, E. Markus ja E. Harkna,

Boston: L. Juht, E. Mänd ja O.M. Poeld,

Baltimore: J. Roosman,

San Francisco: A. Treiman;

d) Uus-Meremaal: dr. G. Grönvald;

e) Brasiilias: A. Ast;

f) Hollandis: Pr. H. Kodhe ja dr. H. Naber.

On koostatud ja laiali saadetud üle maailma kõigile teadaolevatele Eesti organisatsioonidele ja tuntud väliseestlastele eriline Eesti Rahvusfondi üleskutse väliseestlastele, samuti saadetud laiali üleskutse kõigile välisvetes viibivale eesti meremeestele.

-4-

Mõlemad üleskutsed on ära toodud ka välis-eesti ajakirjas "Meie Tee", mis on Eesti Rahvusfondi aktsiooniga lähemalt koos töötanud, nagu kogu muugi eesti ajakirjandus.

II. LAEKUNUD TOETUSED

Esimene sissemaks Eesti Rahvusfondi toimus 19.aug. 1946. Kuni 30.4.1947 on Eesti Rahvusfondi laekunud kokku kr.32563:22. Sellest summast on laekunud välismaalt kr.3.160:16 ja nimelt USAst kr.2.849:16, Uus-Meremaalt kr.100:-, Austraaliast kr.25:-, Egiptusest kr.100:- ja Hollandist kr.86:-. Taani toimkond on korjanud kr.1.810:-, mis seisab toimkonna arvel kohareal.

Rootsi eestlaskond on seega ligi 9 kuu kestel kokku pannud kr.29,403:06. Ühe eestlase kohta tuleb seega Rootsis Eesti Rahvusfondi annetuseks kr.1:30, iga töötava eestlase kohta kr.2:30, mida tuleb pidada küll väga tagasihoidlikuks summaks.

Allpool on toodud annetused keskuste järele, kusjuures on üntlasi näidatud umbkaudu eestlaste arv kohapeal ja arvestatav annetus ühe eestlase kohta:

Koha nimetus	Annetatud 9 kuuga Rahvusfondi	Umbkaudne eestlaste arv	Keskmine iga eestlase kohta
11. Nykvarn	240:-	20	10:20
2. Akers Styckebruk	682:-	70	9:70
3. Hallstahammar	390:-	50	8:-
4. Växjö	158:-	20	8:-
5. Nyköping	1.321:-	200	6:60
6. Hallstahammar	1.320:-	200	6:60
7. Lund	1.920:-	300	6:40
8. Västerås	619:-	100	6:20
9. Uddevalla	155:-	30	5:-
10. Kristianstad	321:-	70	4:60
11. Gävle	355:-	120	3:-
12. Tranås	131:-	50	2:50
13. Malmö	955:-	400	2:40
14. Kumla	442:-	250	1:70
15. Ystad	105:-	50	2:10
16. Karlstad	100:-	50	2:-
17. Oskarshamn	200:-	100	2:-
18. Motala	170:-	120	1:40
19. Skene	347:-	250	1:40
20. Hälsingborg	700:-	600	1:10
21. Alingsås	434:-	400	1:-
22. Norrköping	2.067:-	2.000	1:-
23. Borås	2.053:-	2.000	1:-
24. Södertälje	263:-	300	1:85
25. Örebro	261:-	300	1:85
26. Suur-Stockholm	4.030:-	5.000	1:85
27. Uppsala	461:-	600	1:75
28. Olofström	218:-	300	1:75
29. Göteborg	857:-	1.500	1:55
30. Eskilstuna	430:-	800	1:50

Üle 100 kr. annetusi on tulnud veel kohtadest, mille eestlaste teadmata: Huskvarnast kr.688:-, Vadstenast kr.510:- (sellest "Orto" toetus kr.500:-), Simrishamnist kr.225:-, Mariestadist kr.170:-, Köpingist kr.125:-, Blikstorpist kr.120:- ja Korsbergast kr.100:-. Kokku neist 37 keskusest on laekunud seega kr.23.643:-; seega teised eestlased, arvult umbes 8.000, kes elavad vähemates keskustes, on annetanud kr.5.760:-.

Elanike arv kohtadel on arvestatud teadaolevate andmete alusel umbkaudu, kusjuures suuremad või vähemad eksimused võivad ilmned, mis järjekorda vastavalt muudaksid. Üldiselt on aga selge: väiksemad keskused on olnud agaramad Eesti Rahvusfondi toetajad kui suuremad, mis jäävad nimekirja lõppu. Erinevused siin on õige suured: kui Nykvarnis, Akers Styckebrukis, Hallstahammaris, Halmstadis ja teistes Lõuna-Rootsi keskustes Eesti Rahvusfondi annetusi eestlase kohta tuleb 9 kuu jooksul kr.5:- - kr.10:-, siis suurtes keskustes nagu Stockholmis, Göteborgis, Eskilstunas ja Uppsalas on annetused iga eestlase kohta selle perioodi vältel alla krooni, kusjuures kuu kohta annetus isiku kohta teeb välja mõned öörid.

III. EESTI RAHVUSFONDI KIRJAVAHETUS.

Aruandeperioodil on Eesti Rahvusfondi majanduslikul toetusel ilmunud 4 ingliskeelset väljaannet kokku 14.000 eksemplari; ajakirja "The Baltic Review" numbraid on ostetud 1.200 eks., seega kokku 15.200 eksemplari hädavajalikku kirjandust, mis oma tee on leidnud nüüd kõigisse maailma osadesse. Trükis ja trüki- valmis seadmisel on praegu seitse väljaannet, ettevalmistamisel kaheksa.

Üksikasjalikum ülevaade selles osas esitatakse aastakoosolekul.

IV. EESTI RAHVUSFONDI PRESSIBÜROO.

Eesti rahvusfondi pressibüroo, mis oma tegevust alustas 15.jaan.1947, on oma senises tegevuses osutunud väga edukaks ja tema töö jätkamine on osutunud otse hädavajalikuks. 1.mai- ni 1947 on pressibüroo poolt välja antud üheksa mitmesugust meie maad ja rahvast käsitlevat bulletääni 2.700 eksemplari ja kaheksa bulletääni eriseeriast 20400 eksemplari, kokku 5.100 eksemplari. Pressibüroo on arendanud üha tihedamat kontakti maailma ajakir- jandusega.

V. MITMESUGUSED ERIÜLESANDED.

Eesti Rahvusfondi tegevusülesanded on pidevalt laie- nenud. Eesti Rahvusfond on toetanud kahel korral eesti esindajate osavõttu suurtest rahvusvahelistest kongressidest ja korduvalt ma- janduslikult võimalikuks teinud väga mitut laadi materjalide saat- mise suurele arvule rahvusvahelistele organisatsioonidele ja asu- tistele.

VI. EESTI RAHVUSFONDI BÜROO.

Eesti Rahvusfondi büroo on töötanud lähedas koostöös Balti Humanitaarse Ühingu bürooga, mis on võimaldanud aktsioonide ulatust ja efektiivsust tunduvalt tõsta. Balti Humanitaarne Ühing on annud tasuta Eesti Rahvusfondi käsutusse oma ruumid ja kogu bürooorganisatsiooni.

Eesti Rahvusfondi büroo on kogu tegevusaasta töötanud väga suure koormatusega. Siseposti osas on Rootsi laiali saadetud 14.000 ringkirja ja 700 individuaalkirja, Välisposti suurus on 14.800 postisaadetist. Eesti Rahvusfondi bürool ei ole kasutada olnud pidevaid töötajaid, on tulnud läbi ajada ajutiste ja juhuslike abilistega, tihti ka vabatahtliku tööjõuga, mistõttu väga suur osa tööst on tulnud teha Balti Humanitaarse Ühingu büroopersonalil

=====

Käesolevaid Eesti Rahvusfondi aastakoosoleku materjale palume käsitleda usalduslikult. Eesti Rahvusfondi juhatus peab soovitavaks kohapealsetes toimikondades ja usaldusmeeste koosolekutel saisisukohtade võtmise Eesti Rahvusfondi jätkuva tegevuse kohta. Oleks soovitav, kui üldkogu liikmed väljaspool Stockholmigi arvukalt aastakoosolekust osa võtaksid või vähemalt esindajad kohale saadaksid.

Eesti Rahvusfondi Juhatus:

/Allkirjad/	Esimehed: A. Rei
	H. Laretei
	H. Perlitz
	Liikmed: K. Kiviranna
	O. Mänd
	E.V. Saks
	U. Tamm
	I. Rebane
	G. Martinoff
	A. Varma
	A. Reinart
	J. Tiitso
	A. Lihkhorst
	A. Mälk
	K. Penno
	K. Kook
	J. Klesment
	L. Kriisa
	E. Laid

Eesti Rahvusfondi peasekretär: A.Horm